

Nr 4

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, m. m.

(2 avd.)

Till bevillningsutskottet har hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) motionen II: 235 av herr *Antonsson m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning om rätt till skatteavdrag för periodiskt understöd till studerande i enlighet med vad i motionen anförts; samt

2) motionen II: 716 av herrar *Jönsson* i Ingemarsgården och *Mundebo*, vari hemställts, att riksdagen måtte

A. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till riksdagen rörande avdragsrätt vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, samt

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående studiekostnaders behandling i skattehänseende.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för de i motionerna framförda yrkandena, får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionerna.

Gällande rätt

Vid beräkning av inkomsten från särskild förvärvskälla skall enligt 20 § kommunalskattelagen från förvärvskällans intäkter avräknas alla omkostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande. Avdrag får därvid inte ske för den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter.

I praxis har avdrag för studiekostnader inte ansetts kunna medgivas (se t. ex. RÅ 1936 not. Fi 211).

Enligt 46 § 2 mom. kommunalskattelagen äger skattskyldig, som varit här i riket bosatt under hela beskattningsåret, i hemortskommunen njuta avdrag för bl. a. periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbe-

talning, som inte får avdragas från inkomsten av särskild förvärvskälla, dock att avdrag inte får ske för vad som utgått till person, tillhörande givarens hushåll, och ej heller, där understödet icke utgjort skadestånd, för vad som utgått till annans undervisning eller uppfostran. I 31 § och 32 § 1 mom. stadgas, att till intäkt av tjänst hänföres periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, därest givaren enligt bl. a. 46 § är berättigad till avdrag därför. Samma bestämmelser med avseende å avdragsrätt och skattskyldighet för periodiskt understöd gäller jämväl enligt 2 § och 4 § 1 mom. förordningen om statlig inkomstskatt vid den statliga beskattningen.

Historik

I sitt år 1950 avgivna betänkande nr IV (SOU 1950: 21) framlade 1944 års allmänna skattekommitté förslag angående bl. a. ändrade bestämmelser för beskattning av periodiskt understöd. I fråga om periodiskt understöd till undervisning eller uppfostran föreslog kommittén att avdrag skulle medgivas under förutsättning bl. a. att mottagaren fyllt 17 år och icke tillhörde givarens hushåll. Vidare föreslog kommittén att avdrag å 700 kronor skulle medgivas skattskyldig, som underhållit hemmavarande barn över 16 år, vilket åtnjutit heltidsundervisning vid läroanstalt. Mot dessa förslag reserverade sig två av kommitténs ledamöter.

År 1951 avgav 1944 års allmänna skattekommitté betänkande nr V (SOU 1951: 13) angående studiekostnaders behandling i beskattningshänseende, vari föreslogs införande av rätt till avdrag under vissa förutsättningar för amortering av studieskulder. En ledamot av kommittén anförde reservation mot detta förslag.

I ett den 20 december 1956 avgivet betänkande med förslag till bestämmelser om avdragsrätt och skatteplikt för periodiskt understöd samt om avdragsrätt för studieunderstöd, m. m., (stencilerat) har skattelagssakkunniga föreslagit en genomgripande omdaning av beskattningsreglerna rörande periodiska understöd. Enligt förslaget skulle de nuvarande avdragsmöjligheterna för periodiska utbetalningar inskränkas väsentligt. Avdrag skulle i princip medges endast i fråga om understöd på grund av bindande förpliktelser eller då behov av understöd förelåg. Å andra sidan borde enligt de sakkunnigas mening understöd från föräldrar till barn under dessas studietid i viss omfattning vara avdragsgilla. Barnen föreslogs icke skola beskattas för dylikt studieunderstöd.

Även frågan om avdragsrätt för studiekostnader i övrigt har behandlats av skattelagssakkunniga. I ett den 20 januari 1960 dagtecknat betänkande (SOU 1960: 6) har de sakkunniga utarbetat ett författningsförslag med bestämmelser om avdrag i vissa fall för amorteringar å studieskulder. I betänkandet lämnas redogörelse för skälen för och emot hänsynstagande

vid beskattningen till kostnader för utbildning. De sakkunniga framhåller emellertid i samband härmed att, för den händelse hänsyn från det allmännas sida anses böra tas till det förhållandet att vissa personer med dyrbarare utbildning tynges av studieskulder, denna grupps speciella förhållanden i stället kan beaktas genom *direkta statsbidrag till amorteringarna*. De sakkunniga tillägger att åtskilliga skäl kan anföras för att stödet till personer med tyngande studieskulder ges denna form. De sakkunniga har likväl inte ansett det ligga inom ramen för sitt uppdrag att såsom alternativ till de ifrågavarande avdragsreglerna upprätta förslag till statsbidrag enligt de nu antydda grunderna. Med hänsyn till de betänkligheter, som de sakkunniga funnit att avdragsalternativet obestriddligen är ägnat att framkalla, har de sakkunniga ansett ett system med direkta bidrag vara förtjänt att närmare övervägas, om särskilda åtgärder anses erforderliga för att minska bördan för personer som tynges av studieskulder.

Direkta bidrag till de studerande utgår numera enligt *studiehjälpsreglementet* och *studiemedelsförordningen* av den 4 juni 1964 (nr 401 och 402).

Studiehjälpen är avsedd för studerande inom de gymnasiala skolformererna och innefattar ett begränsat antal typer av förmåner, som utgår efter enkla och schablonmässiga regler. Förmånerna utgöres av studiebidrag, inackorderingstillägg, resetillägg och inkomstprövade tillägg.

Studiemedelsförordningen innebär att alla studerande vid universitet och högskolor, som uppfyller vissa krav på studielämplighet, skall kunna få studiemedel för sitt uppehälle under hela studietiden.

Studiemedel utgår fr. o. m. den 1 juli 1966 med 3 850 kr. per termin jämte ett barntillägg för varje barn under 16 år av 688 kr. I dessa studiemedel ingår ett återbetalningsfritt bidrag om 875 kr.

Inom studiemedelssystemet betraktas de studerande såsom ekonomiskt fristående från sina föräldrar, och rätten till studiemedel påverkas alltså inte av föräldrarnas ekonomiska situation. Däremot reduceras studiemedlen på visst sätt med hänsyn till den studerandes egen och hans makes inkomst och förmögenhet.

Reglerna om den återbetalningspliktiga delen av studiemedlen har utformats så, att återbetalningsskyldigheten vid varje tidpunkt kommer att vara anpassad till betalningsförmågan, mätt i beskattningsbar inkomst och förmögenhet. I allmänhet behöver någon återbetalning ej ske under ett år, då den återbetalningsskyldiges inkomst ej överstiger i dagens penningvärde 14 000—21 000 kr.

Återbetalningstiden kommer normalt att bli 20—25 år. I syfte att åstadkomma en jämn belastning över hela återbetalningstiden har de avgifter, med vilka återbetalningsskyldigheten skall fullgöras, indexreglerats. Ränta utgår ej. Skulle likväl indexregleringen göra att återbetalningsskyldigheten blir ofördelaktigare för den återbetalningsskyldige än ett vanligt lån, äger denne rätt till återbäring av för mycket inbetalda avgifter.

Är betalningsskyldigheten ej fullgjord det år den återbetalningsskyldige

fyller 65 år, bortfaller den del av skulden som ännu återstår. Återbetalningsskyldigheten upphör automatiskt, om den återbetalningsskyldige avlider.

Frågan om de periodiska understödets och studiekostnadernas behandling i beskattningshänseende har vid upprepade tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet, senast vid 1963, 1964, 1965 och 1966 års riksdagar i anledning av då väckta motioner.

I sitt av 1966 års riksdag godkända betänkande nr 14 avstyrkte bevillningsutskottet bifall till motioner i dessa frågor. Utskottet återopade därvid i fråga om avdragsrätt för periodiskt understöd bl. a. att den nya lagstiftningen om studiehjälp och studiemedel fick anses innebära ett stadfästande av principen att utbildningen, på såväl låg- som högstadiet, borde främjas genom statliga stödåtgärder. Det kunde inte anses rimligt att jämsides med den avsevärda utgiftsökning, som den studiesociala reformen medfört för staten, införa en avdragsrätt för periodiskt understöd till studerande och för studiekostnader, vilken skulle innebära ett högst avsevärt skattebortfall. Härtill kom att införandet av en rätt till avdrag för studiekostnader skulle innebära ett genombrytande av den i svensk skattelagstiftning upprätthållna principen att avdrag ej medges för kapitalavbetalning på skuld.

Motionerna

I *motionen II: 235* framhåller motionärerna att en skattskyldig — med bibehållen rätt till avdrag vid taxeringen — kan lämna periodiskt understöd till barn som försörjer sig självt, under förutsättning att detta inte tillhör föräldrarnas hushåll. Avdragsrätten gäller även för understöd till barn, som inte arbetar. Men bedriver barnet studier, faller avdragsrätten bort.

Denna inkonsekvens i bestämmelserna utgör enligt motionärernas mening inte ett skäligt och riktigt beaktande av det värde, som föräldrarnas bidrag till barnens studier alltjämt måste anses ha från samhällets synpunkt. Frivilliga ekonomiska uppoffringar för ungdomens utbildning bör skattemässigt inte behandlas med större restriktivitet än andra former av periodiskt understöd.

Motionärerna anser det också väsentligt, att avdragsreglerna får en utformning, som inte påverkar olika inkomstgruppers möjligheter att lämna stöd. Särskilt när det gäller stödet till barnens utbildning bör det vara angeläget, att detta blir likvärdigt för olika grupper. Skatteförmån i proportion till understödsbeloppet kan garanteras genom avdrag direkt på den slutliga skatten.

I *motionen II: 716* framhålles att skatteförmågeprincipen bör vara utslagsgivande för skatteplikt respektive avdragsrätt för periodiskt understöd

om inte andra skäl med betydande styrka talar emot en sådan lösning. Sådana skäl föreligger när det gäller periodiskt understöd i fall där givare och mottagare lever i gemensamt hushåll. I fråga om periodiskt understöd till annans undervisning eller uppfostran föreligger däremot inte skäl att frångå skatteförmågeprincipen. Motionärerna anser det stötande, att avdrag medges för periodiskt understöd till person som går sysslolös men ej till studerande. Avsaknaden av avdragsrätt i sistnämnda fall saknar stöd i allmänhetens rättsuppfattning. Enligt studiemedelssystemet skall periodiskt understöd räknas som inkomst vid bedömning av om inkomstprövade tillägg skall utgå. Detta förstärker ytterligare skälen för beviljande av avdragsrätt för givaren.

Enligt motionärernas uppfattning talar även starka skäl för att studiekostnader i övrigt, främst amortering av studieskuld, beaktas vid beskattningen. Genom det studiesociala systemet slopades nämligen den av 1961 års riksdag beslutade avskrivningen med 25 procent av vissa studielån, varigenom de med studiekostnader sammanhängande beskattningsfrågorna kommit att kvarstå olösta.

Utskottet

Enligt 20 § kommunalskattelagen skall vid beräkning av inkomsten från särskild förvärvskälla avräknas alla omkostnader för intäkternas förvärvande och bibehållande. Avdrag får därvid inte göras för levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter. Till sådana utgifter har i praxis hänförts studiekostnader. Enligt 46 § 2 mom. kommunalskattelagen, som innehåller bestämmelser om de s. k. allmänna avdragen, äger skattskyldig inte åtnjuta avdrag för periodiskt understöd för belopp, som annorledes än i form av skadestånd utgått till annans undervisning eller uppfostran.

De förevarande motionerna syftar till införande av rätt till avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande. I motionen II: 716 yrkas därjämte utredning i fråga om studiekostnaders behandling i skattehänseende.

Bevillningsutskottet har tidigare, såväl 1965 som 1966, i anledning av motionsyrkanden av samma innehåll som de nu framställda uttalat att frågan om rätt till avdrag för periodiskt understöd till studerande och för studiekostnader kommit i ett väsentligt annat läge genom 1964 års studiesociala reform. Denna reform har medfört en avsevärd utgiftsökning för staten. I statsverkspropositionen har sålunda för budgetåret 1967/68 till studiehjälp och studiemedel anslagits 403 milj. kr. Reformen torde också ha inneburit mycket stora ekonomiska lättnader för dem som har att bekosta egna eller andras studier. Att de statliga stödåtgärderna skulle ytterligare utbyggas genom införande av skattefrihet för periodiska understöd till studerande och

en allmän rätt till avdrag för studiekostnader kan enligt utskottets mening inte anses rimligt.

De bidrag och tillägg som de studerande inom de gymnasiala skolformerna äger uppbära enligt studiehjälpsreglementet måste bedömas som generösa. I fråga om det statliga stödet till universitetsstudier bör understrykas att studiemedlen fr. o. m. den 1 juli 1966 höjts med 280 kr. till 7 700 kr. per år, vartill kommer barntillägg med 1 376 kr. för varje barn under 16 år. I studiemedlen ingår ett återbetalningsfritt bidrag om 1 750 kr. per år. Reglerna om återbetalningsskyldigheten torde — såsom utskottet tidigare framhållit — tillgodose rimliga anspråk på att återbetalningarna inte blir oskäligt betungande. Utskottet vill också erinra om de möjligheter som numera finns att mot låg hyra erhålla studentbostad i statligt subventionerade hus. Studentbostäder finns numera i alla våra universitetsstäder och i Linköping. Sådana bostäder är vidare under uppförande i Örebro, Växjö och Karlstad.

Motionärerna i motionen II: 716 har påtalat den orättvisa som gällande regler om avdrag för periodiskt understöd innebär därigenom att avdrag kan erhållas för understöd till person som går sysslolös eller har egen inkomst.

Utskottet är väl medvetet om att allvarliga erinringar kan riktas mot gällande föreskrifter, inte minst därigenom att vissa understödsformer intar en förmånligare ställning i beskattningshänseende än andra. Detta utgör emellertid enligt utskottets mening knappast ett skäl för att ytterligare vidga rätten till avdrag för periodiskt understöd.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att följande motioner, nämligen

1) motionen II: 235 av herr Antonsson m. fl. om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, samt

2) motionen II: 716 av herrar Jönsson i Ingemarsgården och Mundebo om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande samt för amortering av studie-skulder,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 2 mars 1967

På bevillningsutskottets vägnar:

JOHN ERICSSON

Närvarande:

från första kammaren: herr John Ericsson, fröken Ranmark, herrar Yngve Nilsson, Stefanson, Gösta Jacobsson, Lundström, Paul Jansson, Sundin, Arne Pettersson och Stadling; samt

från andra kammaren: herrar Magnusson i Borås, Brandt, Allard, Engkvist, Vigelsbo, Asp, Andersson i Essvik, fru Nettelbrandt, herrar Eriksson i Bäckmora och Larsson i Umeå.

Reservationer

1) av herrar *Yngve Nilsson, Stefanson, Gösta Jacobsson, Lundström, Magnusson* i Borås, fru *Nettelbrandt* och herr *Larsson* i Umeå, vilka ansett dels att det avsnitt av utskottets yttrande, som börjar på s. 5 med orden »Bevillningsutskottet har» och slutar på s. 6 med orden »till motionerna», bort ha följande lydelse:

Vid flera tidigare tillfällen har riksdagen uttalat sig för en positiv lösning av frågan om den skattemässiga behandlingen av studiekostnader. I främsta rummet borde enligt riksdagens uttalade mening frågan om avdragsrätt för periodiskt understöd åt studerande regleras, men även i fråga om skatte-reglerna avseende studiekostnader i övrigt var enligt riksdagens uppfattning en omprövning »synnerligen önskvärd». Uttalanden av sagda innebörd har bl. a. gjorts av 1952, 1953 och 1956 års riksdagar.

Genom beslut av 1961 års riksdag infördes ett system med avskrivning med en fjärdedel av vissa studielån. Avskrivningssystemet motiverades bl. a. med att det utgjorde ett alternativ till avdragsrätt för amortering av studieskuld, varom förslag framlagts av 1950 års skattelagssakkunniga.

Det nya studiesociala system som antogs av 1964 års riksdag innebar att avskrivningsförfarandet slopades. De med studiekostnaderna sammanhängande beskattningsfrågorna kvarstår därför helt olösta.

Utskottet — som icke kan dela den understundom framförda meningen att frågan om avdrag för studiekostnader och för periodiskt understöd till studerande genom tillkomsten av studiehjälpsreglementet och studiemedelsförordningen kommit i ett väsentligt ändrat läge — anser att beskattningsproblemen mot bakgrund av riksdagens tidigare uttalade mening bör få en skyndsam lösning.

Utskottet är emellertid medvetet om att frågan om studiekostnadernas behandling i skattehänseende innesluter flera detaljproblem, som för sin tekniska lösning kräver viss fortsatt utredning. Ifrågavarande problem bör därför tagas upp till skyndsam prövning i syfte att åstadkomma tekniskt acceptabla lösningar.

Den allvarligaste kritiken har gällt den skattemässiga behandlingen av periodiskt understöd till annans undervisning eller uppfostran. För sådant

understöd medger skattelagstiftningen för närvarande i regel ingen avdragsrätt. Endast i det fall det periodiska understödet utgör skadestånd kan avdrag erhållas. Avsaknaden av avdragsrätt i studiefallet torde sakna stöd i allmänhetens rättsuppfattning och innebär också i sak en orättvisa gentemot de föräldrar som bidrar till barnens studier. Enligt studiemedelssystemet räknas erhållet periodiskt understöd som inkomst vid inkomstprövningen. Studiemedel kan alltså komma att reduceras på grund av erhållet periodiskt understöd. Också detta förhållande, som är en konsekvens av studiemedelssystemets inkomstbegrepp, talar för att skattelagstiftningen anpassas härtill och att avdragsrätt i princip medges för periodiskt understöd även i de fall då mottagaren bedriver studier.

Förutom i fråga om de periodiska understöden har i förevarande motion anförts skäl för att även studiekostnader i övrigt, t. ex. amortering å studieskuld, borde beaktas vid beskattningen. Detsamma gäller de till det nya studiemedelssystemet knutna avgifterna (= återbetalningarna).

Frågan om avdragsrätt för periodiskt understöd till studerande synes utskottet kunna avgöras på grundval av redan verkställda utredningar, som dock tarvar viss överarbetning. Utskottet tillstyrker därför det i motionen II: 716 framförda kravet härvidlag. Frågan om utformning av avdragsrätt för studiekostnader bör enligt utskottets mening göras till föremål för ytterligare utredning. Utskottet föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t gör framställning härom.

dels att utskottet under punkten 2) bort hemställa,

att riksdagen, med bifall till motionen II: 716 av herrar Jönsson i Ingemarsgården och Mundebo, måtte

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till riksdagen rörande avdragsrätt vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, samt

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående studiekostnaders behandling i skattehänseende.

2) av herrar *Sundin, Vigelsbo* och *Eriksson* i Bäckmora, vilka — under åberopande av innehållet i motion II: 235 — ansett, att utskottet under punkten 1) bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen II: 235 av herr Antonsson m. fl. måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning om rätt till skatteavdrag för periodiskt understöd till studerande.